

Tranter Barcelona e Madrid

In conflict da traiatschient onns

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Dapi onns furiescha in conflict politic tranter la Spagna e forsia la pli ritga da sias regions autonomas. La Spagna ha fatg il pussaivel per impedir il pievel da la Catalogna (7,523 milliuns olmas) da vuschar per u cunter l'indipendenza da sia regiun.**

Mo ina part da la populaziun ha tuttina vuschà; in'otra part n'ha betg vulì, ed il rest n'ha betg pudì, t. a. perquai che la polizia dal reginam ha fatg diever da la violenza en ils locals electorals per impedir da vuschar. Primminister Mariano Rajoy ha smanatschà da suspender la costituziun catalana, pia d'abolir per in temp l'autonomia gia limitada da la regiun. L'Uniun europeica n'è betg pronta d'intermediar a favur da la Catalogna, tant pli che lezza vala sco pajais «ritg»; la Scozia (5 404 700 olmas), sco l'Irlanda, ha gia ses problems cun «Brexite», e mo la Flandra (6 444 127 olmas) sustegna uschiglio las aspiraziuns catalanas. Dentant ha Charles Michel, primminister belg, giavischà ina «mediaziun internaziunala ed europeica» e manegia ch'ils schefs europeics da stadis e governs vegnian probablmain a tractar il problem catalan tar lur sentupada dals 19 e 20 d'october, cumbain ch'el na stat betg sin la glista da tractandas. Avant mais han personalitads da la vita culturala firmà in appel a favur dal referendum catalan («Let Catalans vote»): «La pretensiun perseveranta catalana da pudair vuschar davart l'agen futur politic deriva da blers cuntrasts tranter la regenza catalana e la spagnola (...). Ils exempels dal Québec e da la Scozia mussan ch'il diever da modas democraticas da decider è la megla guisa da schliar conflicts aifer stadis (...). Nus appellain a la regenza spagnola ed a ses collegas catalans da chattar ina via cuminaivla e da lubir a la populaziun da la Catalogna da vuschar davart ses avegnir.»

L'uschenumà «descubrimiento» da 1492

Il «na» stinà da Madrid al referendum catalan, en cuncontrast cun ils «geas» dal Canada e dal Reginam unì a quels dal Québec e da la Scozia, palaisa il spiert malign da la Spagna en connex cun auters pievels. La lescha spagnola 18/1987 tuna: «Se declara Fiesta Nacional de España (...) el día 12 de octubre (...). Simboliza (...) la integración de los reinos de España en una misma monarquía, inicia un período de proyección lingüística y cultural más allá de los límites europeos.» «Proyección lingüística y cultural» sa referescha a moda elegante a quai che l'istoriografia spagnola numna anc adina «descubrimiento de América». Mo la Castilla, il principal dals «reinos de España», ha «scuvert» l'América ils 12 d'october 1492; blers auters pievels ste-

van là gia daditg. Il 1992, precis 500 onns pli tard, ha ina figlia d'in da quels pievels, Rigoberta Menchú da la Guatemala, survegnì il Premi Nobel da la pasch «en reconuschientscha da sia lavur per la giustia sociala e la conciliaziun etnica e culturala basada sin il respect per ils pievels autoctons». Menchú ha firmà l'appel «Let Catalans vote» e lura, ils 3 d'october, cun auters set premis Nobel, tramess ina brev averta a manadras e manaders da la Spagna per crititgar lur tenuta areguard il referendum. «A Castilla y León nuevo mundo dio Colón»: «Castilla y León» è oz ina «comunidad autónoma» da la Spagna. La conquista e colonisaziun da l'America, da la California a la Terra dal fieu, e lura da las Filipinas è stada l'ovra da quel reginam da Castiglia ch'aveva gist conquistà il reginam arab da Granada, e na da tschels

«reinos de España», pia l'Aragón, la Catalogna, Mallorca e València.

La catastrofa da 1714

L'istoricher Walther L. Bernecker, spezialist da la Spagna, ha resumà la «schwierige Ehe» cun la Catalogna en la «NZZ» dals 14 d'october 2017 (p. 9). El descriva questa sco «ina communitad autonoma ordvart efficazia e conscienta da sasezza che defenda ses interess gia daditg e fa part da las regions las pli bainstantas da la Spagna.» Il conflict cun la Castiglia è sa mussà clermain en la guerra tranter ils dus pretendents, l'Austriac Carl da Habsburg (1685–1740) ed il Franzos Filip da Bourbon (1683–1746). «Cur che las truppas da Bourbon han occupà l'Aragón ha lez pers immediat sias instituziuns ed è vegnì guvernà sco ina provinza conquistada. Barcelona ha capitulà ils 11 da set-

tember 1714 (...). Il retg nov ha privà da lur instituziuns tradiziunals quels pajais ch'avevan cumbattì per Carl. Las leschas fundamentalas novas han abolì las atgnas constituziuns da la Catalogna e da l'Aragón en num da l'egualitad da tut ils territoris. Il spagnol da la Castiglia ha remplazzà il catalan sco lingua statala, uffiziala, legala e scolastica. Pir lura è la Spagna vegnida in stadi tutfatg unitari.»

«Nagina schliaziun discutada previsibla»

La republica (1931–1939) ha dà l'autonomia a la Catalogna, ma il dictatur Francisco Franco Bahamonde (1892–1975) ha institui in'oppressiun sistemática da lingua e cultura catalana. Bernecker: «Il 1977 a Barcelona è ina da las pli grondas demonstraziuns da l'istorgia europeica sa splegada a Barcelona, e quai per il dretg d'autodeterminaziun e per l'atgna lingua, cultura e naziun. Il statut catalan d'autonomia da 1979 numnava il catalan 'atgna lingua' (...); la regiun ha survegnì cum-petenza exclusiva per ses svilup sco era per bleras dumondas legislativas e giuridicas (...). Ils problems actuals èn sa mussads 2006, cur ch'ins ha elavurà in statut schlargià d'autonomia (...) per il dretg fiscal, cultural e da furmaziun. Ils parlaments da Madrid e da Barcelona l'han approvà, sco er il pievel da la Catalogna, ma il plant dal 'Partido popular' conservativ ha chaschunà il Tribunal costituziunal d'annullar ina part dal statut nov. Perquai è il moviment per l'indipendenza da la Catalogna creschì ad in crescer cun las regenzas conservativas d'Artur Mas e lura da Carles Puigdemont. Bliers Catalans èn sa persvads che la Spagna na respectia betg lur 'dretg fundamental da decider'. Las posiziuns da Madrid e da Barcelona èn incumpatiblas; previsibla n'è nagina schliaziun discutada.» Ma co fiss quai cun in sistem politic vairmain federal?

Bliers Catalans èn persvads che la Spagna na respectia betg lur «dretg fundamental da decider». Las posiziuns da Madrid e da Barcelona èn incumpatiblas; previsibla n'è nagina schliaziun discutada. KEYSTONE